

अस्वस्थ 'आप'...!

देशातील लोकसभा निवडणुका सात टप्प्यांत होणार असून दिल्लीतील सर्व सात जागांवर सहाय्या टप्प्यात मतदान होणार आहे. ४४३ जागांसाठी लोकसभा निवडणुकीच्या तारखा जाहीर झाल्या. दिल्लीत २५ मे रोजी मतदान होणार आहे. ४ जून रोजी निकाल जाहीर होणार आहेत. आम आदमी पार्टीची ताकत दिवसेंदिवस वाढतच आहे. २०१९ मध्ये भाजप, काँग्रेस आणि आपमध्ये तिरंगी लढत होती, मात्र यावेळी चित्र वेगळे राहणार आहे. आप चार जागांवर लढणार असल्याचे दिसून येते. त्यामध्ये आप नवी दिल्ली, दक्षिण दिल्ली, पश्चिम दिल्ली आणि पूर्व दिल्ली या चार जागांमध्ये लढणार आहे. दिल्लीतील निवडणुकांना अद्याप दोन महिन्यांहून अधिक काळची शिल्लक आहे. परंतु निवडणुकांपूर्वीच आम आदमीची पार्टीवर मोठं संकट आलं आहे. एकीकडे लोकसभा निवडणुकीच्या पार्श्वभूमीवर दिल्लीत भाजप आणि काँग्रेसच्या गोटात बैठकांचे सत्र सुरू आहे. दुसरीकडे दिल्ली सरकारमध्ये मोठा भूकंप आल्याचे चित्र आहे. कारण ईडीने दिल्लीचे मुख्यमंत्री अरविंद केजरीवाल यांना अटक करणे म्हणजे निवडणुकीत आपला धक्का बसणे आहे. याशिवाय ईडीकडून गेल्या १५ दिवसांत दुसऱ्यांदा मुख्यमंत्र्यांना अटक करण्यात येत आहे. याआधी झारखंडमध्ये हेमंत सोरेन यांना अटक करण्यात आली होती. पण हेमंत सोरेन यांनी अटकेआधी राजीनामा दिला होता. अरविंद केजरीवाल यांनी राजीनामा दिलेला नाही. त्यामुळे त्यांना कथिंक दारुविक्री घोटाळा प्रकरणावरून अटक करण्यात आली आहे. अरविंद केजरीवाल यांना अटक केल्यानंतर दारुविक्री घोटाळा नेमका काय आहे? असा प्रश्न अनेकांच्या मनात येणारच. दिल्ली सरकारने २०२१-२२ साली दारुविक्रीबाबत एक नवीन धोरण बनवले होते. सरकारी महामंडळांपेजी दारु विक्रीचे अधिकार खासगीकरून वितरकांना देण्यात आले होते. दिल्लीतल्या एकूण १६ विक्रेत्यांना दारु वितरणाची जबाबदारी दिली. केजरीवाल सरकारने म्हटले की, नव्या धोरणाने दारुचा काळाबाजार थांबला. नव्या धोरणामुळे दिल्ली सरकारच्या महसुलात मोठी वाढही झाली. मात्र यात मोठ्या प्रमाणात भ्रष्टाचार झाल्याचा आरोप विरोधकांचा आहे. याच प्रकरणी दिल्लीचे तत्कालीन उपमुख्यमंत्री मनीष सिसोदिया यांना अटक झाली होती. ते अजूनही जेलमध्येच आहेत. याशिवाय अनेक मोठ्या नेत्यांना या प्रकरणात याआधीही अटक करण्यात आली आहे. परंतु आता ऐन निवडणुकीच्या धामधुमीत केजरीवाल यांना अटक झाल्याने दिल्लीत आप कमकुवत होऊ शकते आणि निवडणूक लढवण्याच्या क्षमतेवर परिणाम होऊ शकतो. मोफत वीज, पाणी, आरोग्य आणि शिक्षण या योजनांमुळे केजरीवाल चाललेच चर्चेत होते. मोदी सरकारच्या चांगल्या कामांशी एकप्रकारे दिल्लीतील कामांची स्पर्धाच सुरू होती ती असे म्हणणे याठिकाणी चुकीचे ठरणार नाही. भाजपसाठी केजरीवाल शोका असल्याचे भाजपा नेत्यांचे मत आहे. गेल्या काही वर्षांपूर्वीवर्षात पंधरातून काहून टाकण्यात आलेले 'आप'चे माजी नेते आनंद कुमार यांनीही यावर भाष्य केले. केजरीवाल सरकारने राबवलेल्या चांगल्या योजना त्यांना गतवैभव प्राप्त करून देऊ शकतात. महाराष्ट्रातही दिल्लीच्या योजनांची एक चांगली चर्चा होती. इंडिया आयाडीला एकत्र आणण्यात केजरीवालांनी बजावलेल्या भूमिकेमुळेच कदाचित असे झाले असावे, असाही अंदाज काहींनी लावला आहे. निवडणुका लागलेल्या अस्ताना आता अरविंद केजरीवाल यांना अटक झाल्याने त्यांना अनेक कायदेशीर टप्प्यांतून जावे लागणार आहे. त्यामुळे अरविंद केजरीवाल यांच्या अटकेचा फायदा कोणाला होणार आहे? असा प्रश्न राजकीय वर्तुळात उपस्थित होत आहे. केवळ दिल्ली आणि पंजाबमध्ये 'आप'ला मोठा धक्का बसलेला नव्हे, तर इतर ठिकाणीही आता आप नेतृत्वाअभावी अवस्थ होऊ शकते. आपची ही अवस्थता लोकसभा निवडणुकीमध्ये काहीना काही परिणामकारक ठरण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

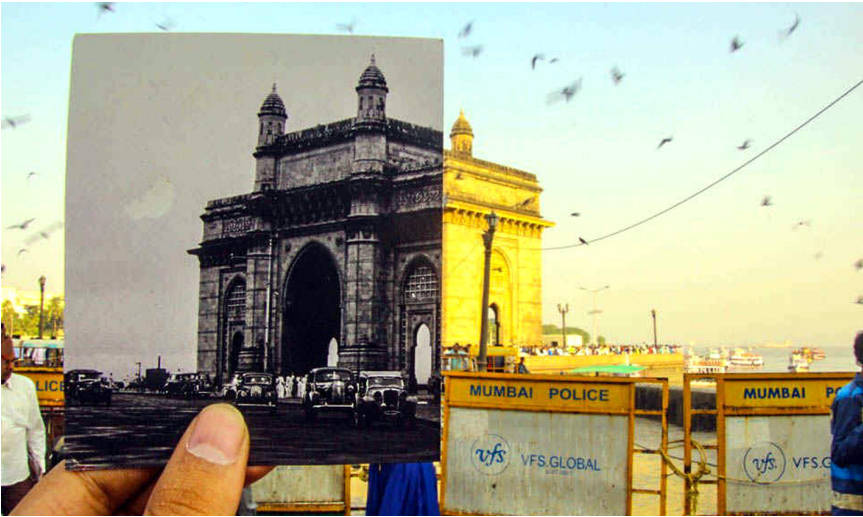
स्वास् बात

● अजय तिवारी

बईवरचा ताण कमी करण्यासाठी नवी मुंबईची रचना करण्यात आली. मात्र गेल्या दोन दशकांमध्ये नव्या मुंबईचीही जुनी मुंबई झाली. त्यानंतर आता तिसरी मुंबई विकसित करण्याची जबाबदारी मुंबई महानगर प्रादेशिक विकास प्राधिकरणाकडे सोपवण्यात आली आहे. कशी असेल ही तिसरी मुंबई आणि ती उभी राहिल्यानंतर तरी मुंबईकरांना मोकळा श्वास घेता येणार आहे का ?

नवी मुंबईजवळ तिसरी मुंबई होणार, ही चर्चा दोन दशकापासून सुरू आहे. यासाठी 'सिडको'ने खोपटा नवनगर प्रकल्प प्रस्तावित केला होता; पण तिसरी मुंबई विकसित करण्यासाठी राज्य सरकारने मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचा विशेष अधिकार दिले आहेत. हा 'सिडको'साठी मोठा धक्का मानला जात आहे. 'सिडको'कडे नवी शहरे वसवण्याचा दीर्घ अनुभव आहे. ३४४ चौरस किलोमीटरवर करण्यात आलेली नवी मुंबईची निर्मिती हे याचे उत्तम उदाहरण; तरीही तिसर्या मुंबईसाठी 'एमएमआरडीए'चा विचार झाला. आता 'एमएमआरडीए' पनवेल, उरण, पेण तसेच कर्जत तालुक्यांमधील २०० गावांमधील ३२३ चौरस किलोमीटर क्षेत्रात तिसरी मुंबई उभारणार असून त्याचा विकास आराखडा लवकरच सरकारमध्ये पाठवण्यात येणार आहे. नवी मुंबईच्या खारघरमध्ये म्हणजे विमानतळाच्या परिसरात आता मेट्रो धावू लागली आहे. पनवेल-खारघर-वैलापूर-उजवे-उरण या खाडीपट्ट्यातील नवी मुंबई आंतरराष्ट्रीय प्राय्नफिल्ड विमानतळाचे काम वेगाने सुरू आहे. अटल सेतू सुरू झाला आहे. तिसरी मुंबई विकसित झाल्यास मुंबई, नवी मुंबईवरील लोकसंख्या आणि कार्यालयांचा भार हलका होईल, असा सरकारचा कयास आहे. यापूर्वी नवी मुंबई विकसित झाल्यानंतर मुंबईचा भार हलका होईल, असे सांगण्यात आले होते; परंतु प्रत्यक्षात शासकीय तसेच खासगी कार्यालयांचे किती विकेंद्रीकरण झाले, हा संशोधनाचा मुद्दा आहे.

आजघडीला शिवडी-उरण साररी पुलामुळे मुंबई थेट जोडली जात असल्याने तिसरी मुंबई म्हणून उरण-पनवेल तालुक्यांचा विचार पूर्वीपासून केला जात होता. मुंबईची लोकसंख्या प्रचंड वाढल्याने साठव्या दशकात नवी मुंबईच्या निर्मितीचा विचार होऊ लागला होता. पुढे काही वर्षांनी महाराष्ट्र सरकारने 'सिडको' महामंडळाची स्थापना करून त्यांच्याकडे ही जबाबदारी सोपवण्यात आली होती. 'सिडको'ने ही जबाबदारी पूर्ण केली. त्यामुळे तिसऱ्या मुंबईची चर्चा सुरू झाली तेव्हा 'सिडको'ने

तिसरी मुंबई वसवण्याच्या दृष्टीने पनवेल आणि उरण तालुक्यांमधील ३२ गावांचा समावेश करून खोपटा नवनगर प्रकल्पाचा प्रस्ताव आणि विकास आराखडा सरकारकडे काही वर्षांपूर्वी पाठवला होता; परंतु तो जाबजबादी आणि 'एमएमआरडीए'कडे आली आहे. 'एमएमआरडीए'ला 'न्यू टाऊन डेव्हलपमेंट ऑथोरिटी' म्हणून विशेष अधिकार दिले गेले आहेत. विशेष म्हणजे नवी मुंबई एअरपोर्ट इन्फ्रस्ट्रक्चर नोटिफाईड एरिया अर्थात 'नैन' क्षेत्रातील ८० गावांचीही यात समावेश आहे. किमानतः, वाहतुकीसाठी उरण-न्हावा समुद्रपूल, शिवाय प्रशस्त पनवेल-उरण सीमेंट कॉन्क्रीटचा रस्ता यामुळे या भागातील दळणवळणाचा प्रश्न मार्गी लागला आहे. आता प्रश्न आहे भूसंपादन करून शहराची नियोजनबद्ध निर्मिती करण्याचा. यात बहुधाश्री कंपनी, माँव, व्यापारी संकुले, बँकांचे जाळे, हॉटेल आदींसाठी सुविधा निर्माण करण्यात येतील. त्यामुळे नोकऱ्यांची ठिकाण, व्यवसाय मुंबईतून 'तिसरी मुंबई'त स्थलांतरित होतील आणि मुंबईवरील ताण कमी होईल, अशी अपेक्षा आहे. मुंबईच्या पाण्याभूत सुविधांवरील मर्यादा, भविष्यातील सोडपावण्याची समस्या, पाण्याची समस्या, लोकलवरील वाढता ताण, वाहतूक कोंडीची कायमची समस्या लक्षात घेऊन तिसरी मुंबई विकसित करण्यावर सरकारचा भर आहे. खारद्वीप जशी वीकेसी आहे, तसे भव्य-दिव्य संकुल खाद्यधर्मत्ये निर्माण करण्याचा प्रस्ताव आहे. तिसऱ्या मुंबईचे अधिकार 'सिंडिको ऐवजी' 'एमएमआरडीए'कडे दिल्यामुळे भूसंपादनाचे मोठे आव्हान असणार आहे. 'सिंडिको'ला नवी मुंबईची नस माहीत असल्याने भूसंपादन, त्याचा मोबला, प्रकल्पस्थांशी व्यवहार करण्याचा दीर्घ अनुभव आहे. आता हे सर्व करण्याचे मोठे आव्हान 'एमएमआरडीए'ला पेटावे लागणार आहे. हे शहर मुंबई ट्रान्स हॉर्बर लिंकद्वारे मुंबईशी जोडले जाईल.

उद्घास येत असलेल्या या परिसरात पनवेत, उरण तालुक्यातील २३ गावांमध्ये रस्ते बांधण्यासाठी सिडको बारा हजार कोटी रुपये खर्च करणार आहे. पनवे परिसरात नगररचना योजना १ ते १२ अंतर्गत रस्त्यांचे जाळे उभारण्यासाठी रस्त्यावरील सर्व अतिक्रमणे हटवली जातील. रस्ता तयार करताना सिमल यंत्रणा किंवा दुभाजक नसावेत याची काळजी घेतली जाईल. त्यामुळे रस्ते सखल रेषेत असतील आणि गरज असेल तिथे उड्डाणपूल किंवा अंडरपास बांधले जातील. यामुळे चौक आणि सिमलशिवाय आधुनिक डिझाइन केलेले रस्ते तयार करणार आहे.

नैना परिसरात विकासकामे जलद गतीने होत नसल्याचे दिसून आले आहे. स्थानिक ग्रामस्थही नैना प्रकल्पाला विरोध करत आहेत. 'सिडको'ने नवीन क्षेत्रांचा विकास एकात्मिक पद्धतीने न करता तुकड्यांमध्ये केला आहे. त्यामुळे स्थानिक प्रकल्पग्रस्त शेतकऱ्यांना आपल्या भूखंडाची रास्त किंमत मिळत नाही. त्यामुळे आता परिसरातील १२ नोड नैना टप्प्याटप्प्याने नव्हे, तर एकाच टप्प्यात विकसित करणार आहे. आर्थिक क्रियाकलापांना आर्थिक देशाच्या जीडीपीला चालना देण्यासाठी नवीन शहराचे नियोजन करण्यात आले आहे. मुंबईच्या वाढत्या लोकसंख्येसाठी उत्तम घरे, वाहतूक सुविधा आणि पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देणे हा या प्रकल्पाचा मुख्य उद्देश आहे. 'तिसर्या मुंबई'चा नवीन शहर विकास प्राधिकरण (एनटीडीए) स्थापन करण्यात येणार आहे. ३२३ चौरस किलोमीटरमध्ये पसरलेल्या या शहरामध्ये उळवे, पेण, पनवेल, उरण, कर्जत आणि इतर काही परिसराचा समावेश असेल. नवी मुंबई विमानतळाजवळील ८०-९० गावांसह सुमारे २०० गावेही 'तिसर्या मुंबई'चा भाग होण्याची अपेक्षा आहे. 'तिसर्या मुंबई'मध्ये सर्व आवश्यक पायाभूत सुविधा चालत्या विकासित शहरासारख्या असतील. त्यात लव्हरी आणि

परवडणारी निवासी क्षेत्रे, व्यापारी संकुले, डेटा सेंटर ते मोठे ज्ञान पार्क आणि वित्तीय कंपन्या या दोन्हींचा समावेश असेल. मुंबईतील लोकल यंत्रणेप्रमाणे त्यातही सार्वजनिक वाहतुकीची चांगली व्यवस्था करण्यात येणार आहे. खारघर परिसरामध्ये साधारणपणे १५० हेक्टर क्षेत्रावर पसरलेले हे क्षेत्र पूर्णपणे व्यावसायिक क्षेत्र म्हणून विकसित करण्याची योजना आहे. तिथे भारतीय कंपन्या तसेच बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची कार्यालये असू शकतात. गेल्या महिन्यात 'एमएमआरडीए'ने मुंबईच्या आसपास आर्थिक आणि व्यावसायिक उपक्रमांसाठी नवीन झोन स्थापन करण्याच्या आवश्यकतेवर चर्चा केली होती. बाहेरील भागात सार्वजनिक वाहतूक बळकट करण्यासाठी 'मुंबई रेल विकास कॉर्पोरेशन'ने ८१२ कोटी रुपये खर्चून 'नवीन पन्वेल-कर्जत उपनगरीय रेल्वे कॉर्डाॅर'ची योजना आखली आहे. डिसेंबर २०२५ पर्यंत हे काम पूर्ण होणे अपेक्षित आहे. २०३० पर्यंत मुंबईचा जीडीपी सध्याच्या १४० अबज डॉलरकून तीनशे अबज डॉलरपर्यंत वाढेल, असा नवीन आयोगाचा अंदाज आहे.

सागरी सतू झाल्याने मुंबई आणि नवी मुंबई शहरातील अंतर कमी होणार असल्याने नवी मुंबईत कामासाठी वा वास्तव्यासाठी येणार्यांची संख्या वाढणार असल्याचे म्हटले जात आहे. त्याच वेळी सागरी सतूच्या आसपासच्या परिसरात औद्योगिक विकासाच्याही संधी निर्माण होतील, असे 'एमएमआरडीए'चे म्हणणे आहे.

त्यामुळे ए.एम.आरडीएने आपल्या विकास केंद्राच्या प्रकल्पात मुंबई पारबंदर प्रकल्प प्रभावित क्षेत्रात एक विकास केंद्र प्रस्तावित केले आहे. आर्थिक, औद्योगिक विकासाच्या अनुगमने येथे आवश्यक तो विकासही करण्यात येणार आहे. नवी मुंबईप्रमाणे हे नवनगर विकसित होणार आहे. ही तिसरी मुंबई अतिशय 'हायटेक' असणार आहे. पुरेपूर विकास आणि नवीन गोष्टींचा समावेश असले. तिसऱ्या मुंबईमध्ये नागरिकांसाठी उत्तम पायाभूत सुविधांरहो रोजगाराच्याही संधी उपलब्ध केल्या जाणार आहेत. त्यामुळे रोजगाराच्या शोधात असलेल्या तरुण, तरुणी आणि बेरोजगारांसाठी ही चांगली संधी असेल. तिसऱ्या मुंबईचा विकास अतिशय अडचणी येऊ नयेत, यासाठी भूमी कथिग्रहण कायद्यातही सुधारणा केली जाणार आहे. त्यार्थिक प्रकल्पास्त शेतकऱ्यांना भूखंडांचा योग्य मोबदला देण्याचा सरकारचा प्रयत्न आहे. मुंबईत रोज हजारांच्या संख्येने लोंढा येतच असतो. तिसऱ्या मुंबईमुळे मुंबईरचा ताण कमी होईल अशी अपेक्षा सर्वांचाच आहे. मुंबईमध्ये प्रदूषण प्रचंड होऊ लागले आहे, तसेच नवी मुंबईही आता गर्दी होऊ लागली आहे. हीच बाब लक्षात घेऊन गती तेजीस मुंबई सर्वांसाठी चांगली ठरावी, अशी अपेक्षा आहे.

क्रांतिची प्रेरणा : शहीद भगतसिंह

प्रासंगिक

● संजय खांडवे

मो.नं. ९०११९७११२२

बंदुका परेतो आहे, उद्या या झाडांना बंदुका लागतील आणि त्या घेऊन मी ब्रिटिशांना या देशातून हाकलून लावेन. ‘‘चार वर्षांचा भगतसिंहाचायें ह्या अलौकिक आत्मविश्वास कोटून निर्माण झाला? असं प्रश्न जेव्हा पडतो तेव्हा त्यांच्या कुटुंबीयांपुढे आणि त्यांनी केलेल्या संस्कारापुरते आसूकपणे आपण नमस्त्वंक होणे, ही त्याचं अजून देशाप्रती समर्पित होण्याची भावना त्या बालकाच्या मनात निर्माण होणे ही त्यांच्या आई-वडिलांच्या आणि कुटुंबीयांच्या मातृभूमी प्रती असलेल्या उच्च कोटीच्या असामान्य देशभक्तीचीच प्रचीती आहे.

देशाला इज्राज्या गुलामगिरीतून बाहेर काढून स्वतंत्र करणे हा त्यांच्या जीवनाचा मुख्य उद्देश होता. गुलामगिरीत खितपत पडणारे त्यांना कदापिही मान्य नव्हते. स्वातंत्र्यासाठी ते आयुष्यात कोणतीही किंमत मोजण्यास तयार होते. आपला देश गुलामगिरीत आहे आणि आपण स्वस्थ बसायचं हे त्यांना अजिबात मान्य नव्हते. भगतसिंह जेलमध्ये असताना देखील ते कधीच थांबले नाही त्या ठिकाणी सुद्धा वाचन, चिंतन आणि लेखनाचा विडा त्यांनी उचलला होता. १९२९ मध्ये भगतसिंहांना अटक झाल्यावर ते जवळपास अडीच वर्ष तुरुंगात होते. त्यांना फाशीची शिक्षा झालेली असून सुद्धा ते किंचितही विचलित झाले नव्हते. कोणत्याही प्रकारचे दुःख त्यांना जाणवत नव्हते. अलौकिक आत्मविश्वासासह अगदी निर्भीडपणे शिस्तबद्ध तेने त्यांनी आपला वेळ तुरुंगात

अस्ततः अभ्यासात, वाचनात अन लेखणात घालविले. ७१३ दिवसाच्या तुरुंगवासात इंग्रजी, हिंदी, बंगाली, उर्दू भाषेतील ३०२ ग्रंथ वाचून काढले. या वाचनातून आपले क्रांतिकारी विचार त्यांनी पुढे लेखनबद्ध केले. तत्कालीन परिस्थितीचा विचार करत देशाच्या च नव्हे तर जगाच्या सुद्धा सामाजिक, राजकीय, धार्मिक, आर्थिक संस्कृतिगत विषयांची तर्कसंगत पद्धतीने विचार करून त्याची मांडणी केली. साम्राज्यवाद, सामंत शाही, लोकशाही, भांडवलशाही या विषयावरही भाष्य केले. जगातील सर्वच महत्वाच्या राजकीय क्रांतीचा अभ्यास केला. स्वातंत्र्याच्या महानकार्यासाठी, मातृभूमीच्या रक्षणासाठी बलिदानाचे महत्त्वही त्यांनी आपल्या लिखाणातून विषद करत धर्माचा ही तुलनात्मक अभ्यास करून नास्तिकतेची परिभाषा त्यांनी या बंदीवासात अस्ताना केली आहे. या काळात त्यांनी चार ग्रंथ लिहून काढले. यामधील “Why I am an Atheist” हा लेख प्रत्येक भारतीय तरुणांनी वाचलाच पाहिजे असा आहे. भारतीय तरुणांपुढे भगतसिंहांचा आदर्श आहेच, पण फोटो पाहून ठेवण्या सोशल मीडियाच्या युगात स्ट्रेस ठेवण्यापुरता किंवा “इन्कलाब जिंदाबाद !” एवढंच म्हणण्यापुरता नसावा. तर भगतसिंहांनी लिहिलेले दुसरे भाग सारख्या तरुणांना प्रेरणादायी तरुणारे भगतसिंहांचे साहित्य प्रत्येकीने वाचलेच पाहिजे.

त्यांच्या जेल डायरीमधील पान १९ वरील जेम्स रसेल लॉवेल या अमेरिकन तत्त्ववेत्त्याने ‘स्वातंत्र्य’ या विषयावर लिहिलेली कविता या ठिकाणी नमूद करावीशी वाटते.

मर्दनां, फुशारक्या मारता तुम्ही,
मर्दुमकी आणि स्वातंत्र्याच्या,
परंतु, खरंच आहे का,
तुमच्यात धमक आणि तुम्हाला स्वातंत्र्य ?
साखळडंडात कुजणाऱ्या बांधवांच्या वेदना
जाणवत,

तुम्ही मक्त असताना कोणी गुलामीत मरत

सत्याची अन सत्यासाठीची त्याग अन समर्पनाची क्रांतिकारी धार भगतसिंह आपल्या क्रांतीतून दाखवून देतात. ते म्हणत मानवतेला प्रभावित करणाऱ्या सर्वच गोष्टींशी माझा संबंध आहे. त्यांना लाभलेल्या अत्यल्प आयुष्यातही प्रतिकूल परिस्थितीत सखोल वैचारिक चिंतन घडवून एक आदर्श नव तरुणांपुढे उभा केला. आपल्या देशाचे उज्वल भविष्य कोठे आहे हे त्यांनी जाणले होते म्हणून त्यांचे विचार हे मानवतेच्या कल्याणार्थ आजही लागू पडतात.

असेल,
तर तुम्ही सुद्धा षंढपणा पांघरलेले गुलामच
नाही का ?

मुक्त वावरण्याच्यातुम्हाला हक्क तरी काय ?
फक्त स्वतःला मुक्त कर विणे,
यालाच का खरे स्वातंत्र्य म्हणतात ?
मानवजातीप्रीती जबाबदारी विसरणे,
यालाच का खरे स्वातंत्र्य म्हणतात ?
खरे स्वातंत्र्य तर त्याला म्हणावे,
जिथे प्रत्येकाने दुसऱ्याच्या गुलामीचा भार,
अखंड मानवजात मुक्त करण्याचा ध्यास
ध्यावा
जे गुलामागिरीच्या विरोधात उभे राहू शकत
नाही,
त्यांना खरे गुलाम म्हणावे,
उपहास आणि तिरस्काराच्या भीतीने जे
शांत बसतात,
त्या गुन्हेगारांना गुलाम म्हणावे,
केवळ संख्या कमी आहे म्हणून सत्याच्या
बाजूने उभे राहायला जे धावतात,
त्या नामदुर्ना गुलाम म्हणावे.

यावरून लक्षात येते की शहीद भगतसिंह हे स्वातंत्र्य आणि गुलामगिरी याबद्दल काय म्हणत होते. सत्याचाही बाजो उभे राहणे हे १९ व्या शतकातील महाराष्ट्रातील पहिले मराठी लोककवी जगद्गुरू तुकाराम महाराज यांनी आपल्या काव्यातून सांगितले होते “सत्य अस्त्याशीर मन केले ग्वाही । मानिअले नाही बहुमता ।” तेच पुढे १९ व्या शतकात जेम्स रसेल आपल्या काव्यातून मांडतात व पुढे सत्याची अन सत्यासाठीची त्याग अन समर्पनाची क्रांतिकारी धार भगतसिंह आपल्या क्रांतीतून दाखवून देतात. ते म्हणत मानवतेला प्रभावित करणाऱ्या सर्वच गोष्टींशी माझा संबंध आहे. त्यांना लाभलेल्या अत्यल्प आयुष्यातही प्रतिकूल परिस्थितीत सखोल वैचारिक चिंतन घडवून एक आदर्श नव तरुणांपुढे उभा केला. आपल्या देशाचे उज्ज्वल भविष्य कोठे आहे हे त्यांनी जाणले होते म्हणून त्यांचे विचार हे मानवतेच्या कल्याणार्थ आजही लागू पडतात.

‘आयएसबी’च्या सायबर सुरक्षेबाबत अहवालाचे प्रकाशन

पायारसी वेवसाइट्स मालवेअरचा प्रसार करण्यासाठी मोठे मध्यम बनले आहेत. ग्राहक केवळ पायरेट्स डीस्क किंवा टीव्ही सो पाहत नसून ते त्यांच्या 'डिवाइस'शी तसेजोड करत आहेत आणि तुमचे 'डिवाइस' दुसरे तुम्हीच' आहात. त्यात तुमची ओळख, तुमचे बँकिंग तपशील, तुमचे मित्र आणि कुटुंबीयांचे तपशील असतो. अनेक वर्षांपासून ज्या गोष्टी संदिग्ध होत्या, त्यांचा आता या अहवालात खुलासा करण्यात आला आहे. आयएसबी (इंजिन ऑफ ऑफ बिझिनेस) चा अहवाल या बदलाची सुरुवात आहे, असे मत माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाचे महासंचालक तथा मुख्यमंत्री कार्यालयाचे प्रधान सचिव ब्रिजेश सिंह यांनी व्यक्त केले.

आयएसबी (इंडियन स्कूल ऑफ विद्वनेस) द्वारा सायबर सुरक्षाबत सर्वकष अभ्यास करथात आलाभा. या आश्यासारील अहवालात प्रकाशत मुख्मन्त्री कार्यालयात प्रधान सचिव डिजेश सिंह, दक्षिण आशियात अमेरिकी बौद्धिक संपदा सल्लाभार जॉन कॅवेका, प्रादेशिक संचालन प्रमुख नील गण्े आणि आयएसबी ' इन्स्टिट्यूट ऑफ डेटा सायन्स' के प्रा. मनीष गंगवार आदी मान्यवरांत हस्ते वाणिज्य दूतावास, मुंबई येथे आयोजित कार्यक्रमत करण्ता आले. यावेळी कार्यकारी संचालक मनीष गंगवार, ता ट्रोव युनिव्हर्सिटी (मेलबर्न) येथील सायबर सुरक्षा विभागाचे सहायक प्रा. डॉ. पॉल वॉट्स, कॅरिं टैपल यांनीही आपली मते मांडली.

‘आयएसबी इन्स्टिट्यूट ऑफ डेटा सायन्स’ चे प्रा. गंगवार आणि डॉ. श्रुती मंजरी, मेलबोर्नच्या ‘ला ट्रेव बुनिकर्सिटि’ येथील संयोजक सचिवरुपितेचे सहायक प्राध्यापक डॉ. पॉल वॉर्नर यांनी ‘दि पायरसी- मालवेअर नेक्सस इन इंडिया : अ परसेप्शन’ या कार्यक्रमाचे आयोजन वाणिज्य दूतावास, मुंबई येथे आलायन्स फॉर क्रिएटिव्हिटी अण्ड एन्टरप्रेन्येटर (एसीई), आयएसबी इन्स्टिट्यूट ऑफ डेटा सायन्स (आयआयडीएस) आणि एसीई यांनी युनायटेड स्टेट्स पेटंट अण्ड ट्रेडमार्क ऑफिस (यूएसपीटीओ) च्या सहकार्याने आयोजित करण्यात आला.

अहवालातील निष्कर्ष

अहवालात प्रौढ उद्योग ५० टक्के आणि जुगाराशी संबंधित जाहिरातीच्या ५३ टक्के तुलनेत पायरसी साइट्समधेच प्रवेश करू शकते. 'वायरस टोटा' चा उपयोग करून १५० वेबसाइट्सच्या विश्लेषणात मालवेअर, संशयास्पद क्रियाकलाप, फिशिंगचे प्रयत्न आणि स्पॅम यासारख्या सायबर जोखीम असल्याचे समोर आले. मानक पायरसी संकेतस्थळांच्या तुलनेत “स्कॅम पायरसी संकेतस्थळ” उपयोग करताना सायबर धोक्यांना समोर आणण्याचा धोका जास्त असतो.

मातलेंअर विवरण पायरसी सादर संचालकासाठी अतिरिक्त महसूल उत्पन्न करण्यासाठी भारतात ऑनलाईन पायरसी फायदेशीर राहिली आहे. भारतीय ग्राहक पायरसी साइट्सच्या उपयोग करताना त्यांच्या खऱ्या सायबर जोखमीला कमी लेखतात, पायरसी संकेतस्थळांशी संबंधित सायबर सुरक्षा धोक्यांकडे लक्ष देण्याची तातडीची गरज आहे यावर भर देतात. इंडियन स्कूल ऑफ बिझनेसच्या (आयएसबी) सायबर सुरक्षा तज्ञांनी केलेल्या तळागाळातील धारणा आणि अनुभव अध्ययनात (ग्राऊंड पर्सेप्शन अँड एक्सपिरिअन्स स्टडी) मालवेअर असंगाचा भारतीय ग्राहकांसाठी ५९ टक्के जोखीम असलेल्या पायरसी वेबसाइट्सकडे प्रमुख धोका असल्याचे समोर आले आहे. विशेष चिंतेची बाब म्हणजे १८-२४ वर्षे वयोगटातील उपयोगकर्ते यांचा प्लॅटफॉर्मवर जास्त व्यस्त असतात त्यांच्यात सायबर धोक्यांबाबत कमी जागरूकता असल्याचे दिसून आले.

हे सर्वेक्षण हे २३ ते २९ मे २०२३ या कालावधीत करण्यात आले. " नॅशनल अॅम्बिबसचा भाग म्हणून भारतातील १०३७ उत्तरद्राव्यांचा यात समावेश आहे. भारतातील प्रौढ नागरिकांच्या वारंवारतांच्या प्रमाणात लोकसंख्येचे वैशिष्ट्यांवर आधारित १८ वर्षांपेक्षा जास्त वयोगटातील ऑनलाइन लोकसंख्येचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी डेटाचे संतुलन करण्यात आले.

-नीलेश तायडे.

द्राक्ष बागेतून 'शेळकेंच्या' आयुष्यात आला गोडवा

अनुकूल हवामान विकसनशील राष्ट्रांच्या राज्याबाहेरील शेतकरी अभ्यास दौरा उत्साहात

हवामानाचा मानवी जीवनाशी, शेतीशी, पर्यावरणाशी, वन्यजीवांशी व सामाजिक स्थैर्याशी अनादीकाळापासून घनिष्ट परस्परसंबंध असल्याने, आपण आपल्या पर्यावरणप्रेमी शिखरसंस्थेचा उगम होण्यास विलंब होणार नाही व जगापुढे, राष्ट्रपुढे उभं असलेलं हे हवामान बदलाचं-नैसर्गिक आपत्तीचं अज धावत्याचं अभ्यासवंत समर्पित यंत्रणा (आत्मा) यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित राज्याबाहेरील शेतकरी अभ्यास दौऱ्याचे १८ ते २० मार्च दरम्यान आयोजन हे देईल असे आयोजन

हवामान बदल, वाढते वैश्विक तापमान आणि नैसर्गिक आपत्ती या वर्षामुळे जगाच्या पाठीवरील लोकसंख्येस कापणी, मळणी करून तयार झालेला शेतमाल

जागतिक हवामान दिव

कृषी हवामान तज्ञ,
कृषी विज्ञान केंद्र, नुलदाणा
मो : -९८८१३४४०६८

भाजीपाला पिकाची काळजी..

जागतिक स्तरावरील हवामानाच्या सद्यस्थितीवरील प्रस्तुत आढावा	ताणनाशकांचा अवांस्त्व असतुलित वापर, हरितगृह वायूंचे उत्सर्जन, बेभरवशाचा व वर्षानुवर्षे कमी होत असलेला पाऊस, जलसंवर्धनाचा अभाव ई.मुळे हवामान बदल व अचानक येणाऱ्या नैसर्गिक आपत्तींची वारंवारता वाढलेली आहे. हवामान बदलामुळे पर्यावरणाचे संतुलन बिघडले नाही तर पर्यावरणच धोक्यात आहे आहे, असं मी म्हणेन.पर्यावरणाची ही असंतुलित अवस्था पूर्ववत करण्यासाठी आपल्यातील "माझ्या"पासूनच सुरुवात करायला हवी.कारण आपल्यातला 'मी' जर पुढे सरसावला तर एका लक्षवेधी कार्यक्षम पद्धतीचा अवलंब ई.) अवलंब करणे आवश्यक आहे.त्याचबरोबर शहरात अधिवास करणाऱ्या नागरिकांनी आपल्या दैनंदिन कृतीतून प्रदूषणाला आळा कसा घालता येईल याकडे सुद्धा लक्ष देणे गरजेचे आहे.शासनस्तरावर पुढील ५० वर्षात हवामान परिस्थिती काय असेल व त्यावेळची लोकसंख्या या दोन प्रमुख बाबी लक्षात घेऊन शहराकरणी,स्मार्ट सिटी प्रकल्प,औद्योगिक वसाहतींचे निर्माण,शैक्षणिक संकुलाचे निर्माण,कृषी मालोसारी हब,पर्यटनस्थळांचा विकास या सर्वांचे योग्य नियोजन अपेक्षित आहे.	सुर्यफूल : उन्हाळी ऋतुनुसार चंग बदललात जोडी किंवा तुडतुड्यांचा प्रादुर्भाव दिसताच तेंबड्या सायहॅलोशीन ५% भुईमूग ४ मिली/१० ली. पाणी किंवा किर्नाल्कांस २५% २८ मिली/१० ली. पाणी याप्रमाणान्त फवारणी करावी. पिकाला आऱ्या अवस्थेमध्ये मातीची भर द्यावी जेणेकरून शेगांची वाढ चांगली होण्यास मदत होईल. सूर्यफूल : सुर्यफुल पिकामध्ये तुडतुडे, फुलकिडींचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास त्याच्या नियंत्रणासाठी ईमिडाक्लोप्रिड १७.८% कीटकनाशकाची २.० मिली/ १० ली. पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. गहू : वेळेवर पेरणी केलेल्या गह्वाचे पिक परिपक्व झालेले १ महिन्यात पाडी प्लेत लावावी. वागे : वागीवरील तुडतुडे, मावा व पांढऱ्याभाशी या किडींच्या नियंत्रणासाठी फॉस्फीमिडॉन ४०% एस.एल. १५मिली किंवा फेनप्रोप्थ्रीन ३०% ई.सी. ५ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. मिरची : मिरची पिकावरील शेंडेमर व फळसड रोंगाच्या नियंत्रणाकरिता डायफेनकोर्वॅझॉल २५ ईसी ५ मिली १० लिटर पाण्यात किंवा अँड्रोझझायस्ट्रोबिन २३ ईसी १० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी वाऱ्याच्या दिशेने करावी.
पावसाचा विविध देशातील आलेख पाहता असं लक्षात येते की, त्यामुळे राष्ट्रांच्या आर्थिक विकासावर निश्चित परिणाम झालेला आहे. कार्बनडाय ऑक्साईड चे उत्सर्जन २०१९ मध्ये जगात ०.६ % वाढले असल्याचे दिसून येते. जगातील ७० देशांनी जाहीर केले कि ते २०५० पर्यंत कार्बनडाय ऑक्साईड चे उत्सर्जन नियंत्रिणाला आणतील. याच धर्तीवर बऱ्हाशी औद्योगिक क्षेत्रे, शहरे पावले उचलायला सरसावली आहेत. ग्रीनलॅंड आणि अंटार्क्टिका	शेतमाल किमान भाव कमाल भाव	
	गहू २०७८ २८००	
	हरभरा ४२५० ५६००	
	मका १७०० १९६५	
	सोयाबीन ४०५० ४४००	
	तुर ६१०० १०३५०	
	ज्वारी २००० २१५०	

तु तीच्या जोमदार वाढीसाठी तापमान तेरा ते चाळीस अंश सेल्सिअस धरून घ्यावे. ते तेथे

तुती लागवडीचा हंगाम जून ते सप्टेंबर
असा आहे परंतु अलीकडच्या काळात वाढत्या
कोषांच्या बाजारभावामळे शेतकरी उन्हाळ्यात

उर्वशी करणार राजकारणात पदार्पण?

मुंबई : आपल्या हटके आणि लव्हरीयस लाइफस्टाइलसाठी अभिनेत्री उर्वशी रौतेला चर्चेत असते. उर्वशी रौतेला काही दिवसांपूर्वीच चर्चेत होती. त्याचं कारण तिच्या वाढदिवसाचा २४ कॅरेटचा गोल्ड केक. दरम्यान, सध्या उर्वशी ही पुन्हा एकदा चर्चेत आली आहे. त्याचं कारण म्हणजे ती राजकारणात पदार्पण करण्याचा विचार करत आहे. उर्वशी रौतेलानं सांगितलं की तिला तिकिट मिळालं आहे, पण अजून तिने विचार केलेला नाही. इतकंच नाही तर तिने चाहत्यांकडे देखील याविषयी त्यांची प्रतिक्रिया मागितली आहे की तिने राजकारणात जाऊन निवडणूक लढावी का ?

उर्वशी रौतेलानं एका मुलाखतीत निवडणूकीचं तिकिट मिळाल्याचं म्हटलं आहे. तिला जेव्हा विचारण्यात आलं की तिला पॉलिटिक्समध्ये किती आवड आहे आणि ती त्याला किती फांतो करते. तर उर्वशीनं उत्तर दिलं की “मला आधीच तिकिट मिळालं आहे. आता मला निर्णय घ्यायचा आहे की राजकारणात जायचं आहे की नाही. मला माहित नाही की मी राजकारणात येणार की नाही, त्याचा मी अजून विचार केलेला नाही. मात्र, मला चाहत्यांकडून जाणून घ्यायचं आहे की त्यांनी मला सांगावं की मी राजकारणात प्रवेश करायला हवा की नाही. तर तुम्ही मला कमेंट सेक्शनमध्ये हे कळवू शकता. यावर तिच्या चाहत्यांनी सकारात्मक आणि नकारात्मक प्रतिक्रिया दिल्या आहेत.

‘आता मला श्वास घ्यायलाही भीती वाटतेय’

रजनीकांत यांच्या वक्तव्याने उंचावल्या प्रेक्षकांच्या भुवया..

चेन्नई : दाक्षिणात्य सिनेमूट्रीतील अनेक कलाकारांचे राजकारणाशी फारच जवळचे नातं आहे. यात एनटी रामाराव, जयललिता, विजय कांत, चिरंजवी, पवन कल्याण आणि कमल हसन यांसारख्या अनेक दिग्गज कलाकारांच्या नावाचा समावेश होतो. सध्या देशात लोकसभा निवडणुकीची धामधुम सुरू आहे. संपूर्ण देशभरात सात टप्प्यात निवडणुका पार पडणार आहेत. संपूर्ण देशभरात १९ एप्रिलपासून १ जून अशा सात टप्प्यात मतदान होईल. या पाश्र्वभूमीवर सर्वत्र राजकीय पक्ष जोरदार प्रचार करताना दिसत आहेत. आता दाक्षिणात्य सुपरस्टार रजनीकांत यांच्या एका वक्तव्याने सर्वांच्याच भुवया उंचावल्या आहेत.

चेन्नईतील एका रुग्णालयाच्या नवीन शाखेच्या उद्घाटनासाठी रजनीकांत यांना आमंत्रण देण्यात आले होते. यावेळी त्यांनी त्यांचे मनोगत व्यक्त करताना गंमतीशीर किस्सा सांगितला. त्यासोबतच त्यांनी लोकसभा निवडणुकांचा उल्लेखही यादरम्यान केला. यावेळी रजनीकांत यांनी “सध्या देशात निवडणुकीचे वातावरण आहे. त्यामुळे अशा परिस्थितीत मला तोंड उघडायलाही भीती वाटते.” असे म्हटले.

“यापूर्वी जेव्हा कावेरी रुग्णालय कुठे आहे, असे विचारले जायचे, तेव्हा लोक कमल हसन यांच्या घराजवळ असे सांगायचे. ***

पण आता जेव्हा कमल हसन यांचे घर कुठे आहे, अशी विचारणा होते, तेव्हा लोक कावेरी रुग्णालयाजवळ असे सांगतात”, असे रजनीकांत मस्करीत म्हणाले. त्यापुढे त्यांनी “मी इथे उपस्थित असलेल्या सर्व प्रसारमाध्यमांच्या प्रतिनिधींनाही सांगू इच्छितो की, आता तुम्ही रजनीकांताने कमल हसनशी पंगा घेतला असे काही लिहू नका. मी जे सांगितलं ती फारच सामान्य गोष्ट आहे”, असा टोलाही त्यांनी लगावला.

“मी तुम्हाला खरं सांगू तर मला इथे बोलण्याची अजिबात इच्छा नाही. पण मला दोन शब्द तरी बोला, असे सांगण्यात आले आहे. त्यावेळी मी या कार्यक्रमात मीडियाही असणार का, असे विचारले होते. त्यावर त्यांनी ठराविक मीडिया असेल, असे सांगितले होते. पण आता समोर इतके कॅमेरे पाहून मला भीती वाटत आहे. त्यात आता निवडणुकांचेही बिगुल वाजले आहे. त्यामुळे आता तर मला श्वास घ्यायलाही भीती वाटत आहे”, असेही रजनीकांत यांनी यावेळी म्हटले.

दरम्यान रजनीकांत यांच्या या भाषणाचे व्हिडीओ सोशल मीडियावर व्हायरल होत आहे. सुपरस्टार रजनीकांत यांनी १९९५ मध्ये राजकारणात एंट्री केली होती. ‘रजनी मक्कल मंद्रम’ असे त्यांच्या राजकीय पक्षाचे नाव होते. पण त्यांनी कधीही निवडणूक लढवली नाही.

क्रोडा

दिल्ली कॅपिटल्स विरुद्ध पंजाब किंग्ज

यांच्यातील सामन्यात ऋषभ पंतकडे नजर

चंदीगड, वृत्तसंस्था :

पंजाब किंग्स

शिखर धवन (कर्णधार), जितेश शर्मा, जॉनी बेअरस्टो, प्रभसिमरन सिंग, लियाम लिंकिंगस्टोन, हरप्रीत भाटिया, रिले रोसो, शशांक सिंग, ख्रिस वोक्स, विश्वनाथ प्रताप सिंग, आशुतोष शर्मा, तनय थियारागराजन, अथर्व तायडे, ऋषी डी. कुरान, सिकंदर रझा, शिवम सिंग, ग्रिन्स चौधरी, हरप्रीत ब्राव, अशदीप सिंग, कागिसो रबाडा, नॅथन एलिस, राहुत चहर, विद्वत कावेरप्पा, हर्षल पटेल.

पंतने कठोर परिश्रम, लढाऊ क्रिकेटला अलविदा करणाऱ्या भावना आणि धैर्याने बरे होण्यासाठी १५ महिने दिले आहेत. त्याच्या पुनरागमनाने दिल्ली संघात नवा उत्साह संचारला आहे. पहिल्याच सामन्यापासून तो विकेटकीपिंग करणार की नाही हे अद्याप ठरलेले नाही. तसे न झाल्यास वेस्ट इंडिजचा शाई होप किंवा दक्षिण आफ्रिकेचा ट्रिस्टन स्टब्स ही जबाबदारी स्वीकारू शकतात.

दिल्लीकडे चांगले वेगवान गोलंदाज आणि आक्रमक फलंदाज आहेत. कसोटी

क्रिकेटला अलविदा करणाऱ्या वॉर्नरला चांगली कामगिरी करून टी-२० विश्वचषकासाठी ऑस्ट्रेलियन संघात स्थान मिळवायचे आहे. दिल्लीकडे पृथ्वी शॉ, मिचेल मार्श, पंत आणि स्टब्ससारखे आक्रमक फलंदाज आहेत तर गोलंदाजीचे नेतृत्व एनरिक नोर्किया, इशांत शर्मा, मुकेश कुमार यांच्याकडे असेल. कुलदीप यादव आणि अक्षर पटेल फिरकीची जबाबदारी सांभाळतील.

स्विस ओपनच्या उपांत्यपूर्व फेरीत सिंधू, सेन पराभूत

बासेल (स्विट्झर्लंड) :

दोन वेळा ऑलिम्पिक पदक विजेती पीव्ही सिंधूला स्विस ओपन सुपर ३०० बॅडमिंटन स्पर्धेच्या दुसऱ्या फेरीत जपानी तरुणाकडून पराभव पत्करावा लागला तर लक्ष्य सेनला प्री-कार्दर फायनलमध्ये चायनीज तैपेईच्या ली चिया हाओने पराभूत केले.

भारताच्या किदाम्बी श्रीकांत, प्रियांशू राजावत आणि किरण जॉर्ज यांनी आपापले सामने जिंकून पुरुष एकेरीच्या गटात उपांत्यपूर्व फेरी गाठली.

ऑल इंग्लंड चॅम्पियनशिपमध्ये दुसऱ्या फेरीत बाहेर पडलेल्या सिंधूला १७ वर्षीय ज्युनियर वर्ल्ड चॅम्पियन जपानच्या तोमोका मियाझाकीकडून २१.१६, १९ असा पराभव पत्करावा लागला. सेनचा ली चिया हाओने अवघ्या ३८ मिनिटांत २१ ने पराभव केला. श्रीकांतने द्वितीय मानांकित मलेशियाच्या ली झी जियाचा २१ ने

हे वचन आहे की आम्ही भारतीय महिला हॉकी संघाला नवीन ताकद देऊ

नवी दिल्ली, वृत्तसंस्था :

रांची येथील ऑलिम्पिक पात्रता फेरीतील पराभवाचे दुःख तिला आयुष्यभर सतावत राहील, पण भारतीय महिला हॉकी संघाची कर्णधार सविता पुनिया हिने वचन दिले आहे की, येत्या चार वर्षांत ती एवढा मजबूत संघ बनवेल, हा दिवस पुन्हा बघू नये.

सविता यांनी दिलेल्या मुलाखतीत सांगितले की, “ऑलिम्पिक पात्रता फेरीत हरणे हा आमच्यासाठी इतका वाईट क्षण आहे की आम्ही खेळाडू ते आयुष्यभर विसरू शकणार नाही. मी अजून त्यावर मात करू शकलो नाही.” रिओ ऑलिम्पिक २०१६ च्या माध्यमातून ३६ वर्षांनंतर ऑलिम्पिकमध्ये पुनरागमन करणाऱ्या भारतीय महिला हॉकी संघाने टोकियो ऑलिम्पिकमध्ये ऐतिहासिक चौथे स्थान पटकावले.

तो म्हणाला, “आम्ही सर्वांनी १०० टक्के दिले आणि आमची तयारी खूप चांगली होती. पुढील स्पर्धांमध्ये अपेक्षा पूर्ण करण्याचे वचन द्या. कदाचित या पराभवामगे आपले दुर्दैव असावे. लोकांपेक्षा आपण स्वतःच जास्त दुःखी आहोत. आम्ही खूप मेहनत घेतली होती. सर्व काही सोडून दिले.”

तो म्हणाला, “हा आमच्यासाठी धडा आहे.” मला माझा प्रवास माहित नाही पण मी पुढील चार वर्षांत संघाला ऑलिम्पिक आणि विश्वचषक खेळण्यासाठी पुरेसा मजबूत बनवण्याचा आणि चांगला खेळ करण्याचा प्रयत्न करेन.”

२००८ मध्ये भारतासाठी सौनियर पदार्पण करणाऱ्या सविता म्हणाली, “लोक फक्त निकालाकडे पाहतात पण एक वरिष्ठ खेळाडू किंवा कर्णधार म्हणून मी म्हणू शकते की आमच्या कामगिरीचा आलेख वाढला आहे.

1	2			3		4				5		6			
			7											8	
9		10			11			12		13		14		15	
				16				17		18		19		20	
21			22		23			24				25		26	
			27		28					29		30			
31	32		33					34		35			36		
37						38						39	40		
			41		42							43		44	
		45						46		47			48	49	
50								51							
52	53		54		55					56			57		58
59					60							61			
			62			63		64							
	65	66			67	68		69			70		71		
72				73					74					75	

—: आडवे संकेत :-

- दांडगाई, सामर्थ्याचा दुरुपयोग, जबरदस्ती
- दूर करणे, निरसन
- स्वातंत्र्य (उर्दू), अमिताभ बच्चन आणि श्रीदेवीने या चित्रपटात एकत्र अभिनय केला
- कूळ
- चेहऱ्यावरील हालचाल
- तपश्चर्या
- ओढा, झोक
- श्रीकृष्णाचा निर्दयी मामा
- विमानाची धावपट्टी (इं)
- टोटा
- अस्वल इ. प्राण्यांच्या तमाशावर पोट भरणारा
- वस्त्र विणण्याचे यंत्र
- ऐवज, द्रव्यसंख्या
- आव्हान देणे
- सोबती, मित्र
- धातूची परीक्षा
- उन्हाळ्यात थंडावा येण्यासाठी वापरण्यात येणारे एक सुगंधी तृण व त्याची मुळे
- सहकारी संस्था सुरू करणारा प्रमुख
- शिवपत्नी पार्वतीचे एक नाव
- मशीन, उपकरण
- धूव व ध्रुववृत्ते यामधील प्रदेश
- चिन्ह, गुणधर्म
- ज्याचा चेहरा बघून भीती वाटेल असा, भयंकर चेहऱ्याचा
- महाभारतात अज्ञातवासातील युधिष्ठीराने धारण केलेले नाव
- ललाट, भाल
- विश्वातील वस्तूंचे परस्परकर्षण
- शेतातील पिकांवर घेतलेली मेहनत
- ज्ञान, ब्रह्मज्ञान
- कमळासारखे सुंदर डोळे
- राजीनामा
- वेळ, अवधी
- कारण, पुढील योजना
- इतरापेक्षा समोर जाणे, सरशी
- शिजलेल्या भाताचा एकएक दाणा
- पूर्वीचा होऊन गेलेला
- मध्ये, मधल्या वेळात
- शोभिवंत रचना
- दिवा विझविणे
- समाविष्ट, आत शिरणे
- लक्ष वेधणारे, ओढणारे
- वरच्या टरफलासहित तांदूळ
- गुरुवारी पुण्यनक्षत्र येणे हा शुभ योग
- लहान लहान खडे (हिं)
- लहान मुलांची लिहिण्याची फळी
- प्रकाशणे
- हिंदीत संध्याकाळ
- गवताची काडी
- नग्न
- केवळ सांगितलेले काम करणारा
- लायकी
- मृत्यू देवता
- काळजीपूर्वक रक्षण
- मोठी करवत
- तोंडात घातलेला अन्नाचा गोळा
- तुझे (सं)
- स्थिती, अवस्था
- तपकीर
- चांगल्या वर्तनाचा
- गमन, प्रस्थान करणे
- माकडाचा खोळ दाखविणारा
- एक रंगप्रकार
- द्राक्ष
- संपूर्ण, सर्व
- अनेक दिवस चालणारा धार्मिक समारोह
- कमळ
- पदवीसाठी विद्यापीठास सादर केलेला विस्तृत निबंध
- धुल्लक प्रतीचे
- अस्वकाळ टिकणारे
- भारतात सतलज नदीवर असलेले जगातील सर्वात लांब धरण.

हैमिक महाभूमि शब्दसंगम 221

74) देश स्थळाचे चित्र

75) समान, सारखे

—: उभे संकेत :-

- रांजण, मोठे पोठ
- थट्टा, विनोद
- सहाय्य, मदत
- आकाशात रंगीबेरंगी दिसणारी धनुष्याकृती
- एक अत्यंत ज्वालाग्राही पदार्थ
- भाग, खंड
- मौल्यवान वस्तू
- विज्ञान शास्त्रात ज्याच्या मदतीने अतिशय लहान गोष्ट मोठी करून बघता येते असे यंत्र
- वैलीप्रमाणे वाढणारा वंश
- वनात रमणारा, श्रीकृष्ण
- घ्राणेंद्रिय
- सुवर्ण
- गती
- समान
- चांगल्या वर्तनाचा
- गमन, प्रस्थान करणे
- माकडाचा खोळ दाखविणारा
- एक रंगप्रकार
- द्राक्ष
- संपूर्ण, सर्व
- अनेक दिवस चालणारा धार्मिक समारोह
- कमळ
- पदवीसाठी विद्यापीठास सादर केलेला विस्तृत निबंध
- धुल्लक प्रतीचे
- अस्वकाळ टिकणारे
- भारतात सतलज नदीवर असलेले जगातील सर्वात लांब धरण.
- समाविष्ट, आत शिरणे
- लक्ष वेधणारे, ओढणारे
- वरच्या टरफलासहित तांदूळ
- गुरुवारी पुण्यनक्षत्र येणे हा शुभ योग
- लहान लहान खडे (हिं)
- लहान मुलांची लिहिण्याची फळी
- प्रकाशणे
- हिंदीत संध्याकाळ
- गवताची काडी
- नग्न
- केवळ सांगितलेले काम करणारा
- लायकी
- मृत्यू देवता
- काळजीपूर्वक रक्षण
- मोठी करवत
- तोंडात घातलेला अन्नाचा गोळा
- तुझे (सं)
- स्थिती, अवस्था
- तपकीर
- (उत्तर पुढील अंकी)

कॅलिनिनाने केला वोझ्नियाकीचा पराभव

मियामी गार्डन्स, वृत्तसंस्था :

युक्रेनच्या ३२ व्या मानांकित एॅलाना कॅलिनिनाने पराभवाच्या उंबरठ्यावर पोहोचल्यानंतर नेत्रदीपक पुनरागमन केले आणि माजी जागतिक नंबर वन कॅरोलिन वोझ्नियाकीचा ५ ने पराभव केला. मियामी ओपनच्या दुसऱ्या फेरीत प्रवेश केला.

ऑस्ट्रेलियन ओपन २०१८ चॅम्पियन वोझ्नियाकीने दोन वर्षांनी या स्पर्धेत टेनिसमधून निवृत्ती घेतली. दोन मुलांची आई झाल्यानंतर ती गेल्या वर्षी कोर्टात परतली. तिने या महिन्यात इंडियन वेल्सची उपांत्यपूर्व फेरी गाठली पण उजव्या पायाचा दुखापतीमुळे तिला अव्वल मानांकित इगा स्विटेकविरुद्ध दुसऱ्या सेटमध्ये माघार घ्यावी लागली. जागतिक क्रमवारीत ११व्या स्थानावर असलेल्या वॉिट्रेझ हद्दाद मियानेही संथ सुरुवातीपासूनच डायना पेरीचा ३ ने पराभव करत सावरले.

महिला गटातील इतर सामन्यांमध्ये २४व्या मानांकित केटी बोल्टरनेही पुढील फेरी गाठली तेव्हा ब्रेंडा फ्रॅफ. ६, १. ० ने पिछाडीवर पडल्यानंतर कोर्ट सोडले. मारिया सक्करी, टेलर टाऊनसेंड, अण्णा कार्लिस्काया, मॅडिसन कीज यांनीही पुढील फेरीत प्रवेश केला. पुरुष गटात केई निशिकोरीला सेबॅस्टियन ऑफनरने ६ ने पराभूत केले.

